

NEREYE GELDİK, NEYİ TARTIŞIYORUZ?..

Münir Aktolga
Kasım 2020

Bu yazı aslında Temmuz 2019'da yayınlanmıştı¹. Şimdi onu son gelişmelerle de güncelleştirerek yeniden yayınlıyorum!..

Eğer şu an Türkiye'de ne olup bittiğini anlamak istiyorsanız -Albayrak'ın istifasından MB'daki değişime kadar son günlerde yaşananları anlamak istiyorsanız- bütün bunların dış dinamiklerdeki gelişmelerle olan ilişkisi üzerinde kafa yormaya da hazırsanız okumaya devam edin!..

Şimdiye kadar hep, "hükümetin yanlış politikalar izleyerek Türk parasının değerinin düşmesine, dövizin yükselmesine neden olduğu" söylendi, yazıldı; hiç kimse, acaba hükümet Türk lirasının değer kazanmasını istiyor mu ki diye sorma ihtiyacını duymadı!..

Daha önce yazıya böyle başlamış, sonra da, „ben, hükümetin TL nin değer kazanmasını istediğini sanmıyorum“ diyerek, izlenen politikayı şöyle özetlemeye çalışmıştım:

1-Türk lirasının değeri düşünce küresel piyasalarda Türkiye'de üretilen mallarının fiyatı da düşmüş olacaktı ki, bu da ihracatı kamçılacaktı!.. Ne vardı bunda karşı çıkacak, „yerli-milli“ politika bu idi işte!..

2-Döviz pahalılaştınca ithalat da pahalı hale geliyor, bu da iç tüketimde ithal malların yolunu kesiyordu... Bu da güzel bir şey değil mi idi? „Yerli-milli“ politikanın böyle olması gerekmiyor mu idi? Hepimiz, daha ilkokuldan itibaren, „yerli malı yurdun malı her Türk onu kullanmalı „ sloganıyla eğitilmemiş mi idik?..

Nitekim, bütün bunlar, bir süre önce -şu an istifa etmiş bulunan- ekonomiden sorumlu bakan Albayrak tarafından „istese kuru hemen düşürürüz, ama biz rekabetçi kur politikası uyguluyoruz, kurla hiç ilgilenmiyorum“ diyerek açıkça dile getirilmiş, ortada belirli bir hedefe yönelik olarak kararlılıkla izlenen bir ekonomi politikasının bulunduğu altı çizilmişti. Ardından da, „YEP -Yeni Ekonomi Politikası- adı altında bu politikanın ayrıntıları açıklanarak, bunun bir „devrim“ olduğu, „ekonomik kurtuluş savaşı verdiğimiz“ ileri sürülmüştü...

Daha sonraki gelişmeleri biliyoruz. Bakan'ın açıklamalarının ardından Euro 10 lirayı, Dolar da 9 lirayı geçerek TL deki değer kaybetme eğilimi devam edince ortalık adeta birbirine girdi!..

Evet, Türkiye ve dünya gerçeklerini bir yana bırakarak, „yerli-milli“ paradigma adı altında ideolojik olarak paralel bir evrende düşünmeye başladığınız zaman, bütün bunlar son derece rasyonel şeylerdi. Nitekim, zaten izlenen bu politikadan dolayı sayın Albayrak'ın „devrim yaptığı“ söyleniyordu! Hatta, bizzat sayın Erdoğan bile, „ikinci kurtuluş savaşı veriyoruz“ diyerek bu

¹ <http://www.marmarayelhaber.com/Munir-AKTOLGA/88971-DOLAR-EURO-DUSSUN-ISTENIYOR-MU-BENCE-ISTENMIYOR>

politikaya destek olmuş, yapısal değişim içinde olduğumuz hatırlatılarak, bunun kolay olmadığını, bazı sıkıntıların yaşanmasının kaçınılmaz olduğunun altı çizilmişti...

Ama sonra bir de baktık işler tersine döndü! „Rekabetçi kur politikası, ihracatı teşvik“ falan derken, bir de baktık, bu politikanın en azından uygulayıcısı durumunda olan Bakan -hem de alışılmadık bir şekilde instagram hesabından- „sağlık nedeniyle“ istifasını açıklayıverdi!.. Sayın Erdoğan da bu istifayı kabul ederek, büyük bir hızla otobanda giderken adeta U dönüşü yaparcasına -AK Parti'nin o ilk dönemindeki söylemleri hatırlatan bir konuşmayla- herkesi şaşırttı!..

Ne oluyordu, açıklanan hedeflerde bir hata vardı da, şimdi birden bu mu keşfedilmişti? Yoksa, iç dinamikler açısından gemi karaya otururken, dış dinamikler açısından da süreci etkileyen yeni gelişmeler mi devreye giriyordu?..

İnanın, bu satırları yazarken aklıma hep 1950'lere gelirken Amerika'nın zoruyla Türkiye'nin birden demokrasiye geçiverişi geliyor!.. Birleşmiş Milletlere üye olabilmek için kağıt üzerinde aniden Japonya'ya savaş ilan ettiğimiz geliyor! Kim bilir, belki şimdi de kaderini Trump'ın seçimleri kazanmasına bağlamış olanlar, Biden'ın kazanması üzerine, başımıza örülebilecek çorapları düşünerek önlem almaya çalışıyorlardır! Yoksa, ben öyle bir gecede hidayete ererek „Türk tipi Başkanlık“ anlayışından vaz geçildiğini ve yeniden ayaklarımızın yere basar hale geldiğini düşünmüyorum!..

Bu noktaya sonra tekrar döneceğiz, ama önce kaldığımız yerden devam ederek, bugüne kadar arkasında sayın Erdoğan'ın da olduğu -uygulamada ise, sayın Albayrak'la somutlaşan- politikayı biraz daha yakından ele almaya çalışalım:

Evet, Türk lirasının değeri düşünce küresel piyasalarda Türkiye'de üretilen mallarının fiyatı da düşmüş olacaktı ki bu da ihracatı kamçılayıcı bir faktördü. Döviz pahalı hale gelince ithalat da pahalı hale geleceği için, bu durumda ithal edilen ürünlerin içerde üretilmesi zorunlu hale gelecekti... İzlenen „yerli-milli“ politikaların altında yatan mantık ve dünya görüşü bu idi; üstelik, İlk bakışta bunlar hiç de öyle kötü şeyler değildi!..

Ama bu arada tabi bir de, sanayimizin önemli bir kısmının ithal girdi işleyerek elde edilen ürünlerin ihracatı üzerine kurulu olması gerçeği vardı, bunu ne yapacaktık?.. Bu girdiler içerde üretilir hale gelene kadar -bu öyle bugünden yarına olup bitecek bir şey değildi- süreç gene şu an olduğu gibi devam edeceği için, ithalat -ithal girdi- pahalı hale gelince bu, ortaya çıkan ürünlerin fiyatına da yansımayacak mıydı? Hadi, TL nin değer kaybına bağlı olarak bu ürünlerin dış piyasalarda gene de daha ucuz olma durumunu koruyacağını düşünelim, ya peki içerde durum ne olacaktı.. Vatandaş artan fiyatların -enerji fiyatı dahil- altında ezilmeye başlayınca ne yapılacaktı?..

TL nin değer kaybının içerde fiyat artışlarına neden olmasının -enflasyonun artışının- önüne geçecek tek bir çözüm yolu vardı: Üretim artmalıydı!..

Peki, „yerli-milli“ üretim nasıl artacaktı? Yatırımla!.. Yatırım için ne lazımdı? Para!.. Para nerede idi? Bankada!.. O halde yatırımcı bankadan düşük faizle ucuz kredi alabilmeliydi ki, bunu içerde yatırıma yöneltsin ve üretim artsın... İşte o meşhur, „faiz neden enflasyon sonuçtur“ anlayışına giden mantık bu olmuştur!..

Banka yatırımcıya vereceği krediyi -parayı- nereden bulacaktı peki, yani hangi parayı yatırımcıya „ucuz kredi“ olarak verecekti?.. Tasarruf sahibi parasını bankaya yatıracaktı ki, banka da bunu yatırımcıya kredi olarak versindi, öyle değil mi? Ama mevduat faizi çok düşük -enflasyonun altında- olduğu için kimse götürüp de parasını TL ye yatırmıyor, paranın yönü dövize, ya da gayrimenkule dönüyordu! Bu durumda banka hangi parayı -hem de „düşük faizle“- yatırımcıya verecekti?.. „Bankalar Merkez Bankası’ndan borç alır yatırımcıya verir“ denebilir! Ama tabi bunun için de MB’nın sürekli para basar hale gelmesi gerekiyordu ve bu da gene enflasyonu arttırıcı bir işlemdi...

Kısacası, tam bir kısır döngü çıkıyordu ortaya!.. Ve izlenen politikanın sürdürülebilmesi için tek bir yol kalıyordu geriye! „Herkes dişini sıkmalı, fedakarlığa hazır olmalı“ idi (!) „Ne yapalım“ deniyordu, „ikinci kurtuluş savaşı veriyoruz, nasıl ki birinci de dişimizi sıkmayı başarmışsak, şimdi de, fakirleşmeyi göze alarak gene başarmak zorundayız“!.. Sorgulama falan bir yana bırakılarak, gözü kapalı, bu politikanın arkasından gidilmeliydi!..

Hem sonra paniğe kapılmaya gerek yoktu ki, çünkü yakında ülkeye yeniden dışardan sermaye akışı başlayacaktı!.. TL nin değeri düşünce, euro-dolar değer kazanmaya başlayınca, Türkiye’de yatırım yapmak küresel sermaye için cazip hale gelecekti! Bütün o „beka sorunlarımızın“ arkasında olan „küresel odaklar“ şimdi artık mecburen -kendi çıkarları da onu gerektireceği için- „ekonomik kurtuluş savaşımızda“ bize destek olmak zorunda kalacaklardı!!

Çok açıktı, TL nin değer kaybına bağlı olarak Türkiye’ye girecek her euro-dolar daha değerli hale geleceği için, küresel sermayenin de artık yönünü Türkiye’ye doğru çevirmesi kaçınılmazdı!.. Ve de, bu arada MB’nın faizleri düşürdüğünü de hesaba katarsak (hem TL faizlerini, hem de dövize olan faizi) nereye gidecekti ülkeye giren bu para?.. Faize gitmeyeceğine göre, direkt olarak yatırıma yönelecekti!.. İşte mesele!.. Bütün o „küresel sermaye çevreleriyle yapılan toplantıların“ falan altında yatan anlayış bu idi; „gelin“ deniyordu, „bakın her şey sizin için ne kadar elverişli, gelin“!..

Gene ilk bakışta, buraya kadar kurulan mantık tıkr tıkr işliyor gibi, öyle değil mi?!

Peki sadece bu kadar mı, yani TL nin değeri düşüyor, dolar-euro değer kazanıyor, euro-dolar bazında işçi ücretleri ve maliyet de düşüyor diye küresel sermaye hemen Türkiye’ye doğru dümen kırarak yatırımlarını Türkiye’ye mi yöneltecektir?.. Ve de, elinde TL si olan yatırımcı -gayrı menkul almanın ötesinde- hemen borsaya girip hisse senedi falan almaya mı başlayacaktır?.. Bu politikanın savunucularına göre elbette öyle olacaktı „nitekim, Çin, G.Kore vb. de bu şekilde, bu türden „rekabetçi“ bir kur politikasını uygulayarak kalkınmamışlar mıydı“?..

Eğer olay bu kadar basit olsaydı, „gelişmek ilerlemek için demokrasiye falan gerek olmasaydı, kapitalizme alternatif „Türk tipi İslami bir politikayı „ uygulamak yeterli olsaydı,, yapılan işler doğruydu, atılan adımlar yerindeydi!..²

Ancak, unutulmuş „küçük bir ayrıntı“ (!) vardı burada! „Soğuk Savaşın“ sona ermesiyle birlikte 20. Yüzyıl'ın içe kapalı ulus devletlerinden oluşan ikiye bölünmüş dünyası gitmiş, artık onun yerine, ulusal sınırların serbest ticarete açıldığı bambaşka yeni küresel bir dünya gerçeği gelmişti!.. Türkiye de artık bu yeni dünya gerçeği karşısında buna uygun yeni bir paradigmayla yoluna devam edebilirdi... Artık „yerli-milli“ paradigmlar çağı kapanıyor, bunun yerini KÜRESEL-YEREL paradigmlar alıyordu... (Bu noktada, az önce linkini verdiğim yazıları mutlaka okumanızı öneririm...)

İşte bence işin en önemli noktası burasıdır!..

Diyelim ki siz küresel bir sermaye grubunun temsilcisisiniz ve milyarları yönetiyorsunuz!.. Sadece döviz yükseliyor, Türk lirasının ve mallarının değeri düşüyor -Türkiye'de üretim maliyetleri düşüyor- diyerek elinizdeki parayı hemen gözü kapalı bir şekilde Türkiye'ye yönlendirir misiniz?.. Böylesine stratejik bir karar alabilmeniz için -uzun vadeli yatırım yapabilmeniz için- başka ne yapmanız gerekir, ne ararsınız başka?..

Tek kelimeyle GÜVENCE ararsınız!.. Öyle değil mi? Peki güvence ne demektir, nasıl sağlanır?..

Güvence demek, kuvvetler ayrılığını esas alan bir anayasa demektir... Anayasal güvence altında olan bağımsız, özgür bir yargı sistemi demektir... Ve de, ben parayı getiriyorum ama, yarın bir problem olursa hakkımı nasıl arayacağım sorusuna verilecek cevabın daha işin başında açıkça ortada olması gerekir. Verilen „güvencelerin“ tek bir kişinin iki dudağının arasından çıkacak sözlere bağlı olmadığı, bunların hukuki teminatlarla garanti altına alınmış olduğunun herkes tarafından kabul ediliyor olması gerekir... İstedığınız zaman paranızı yurt dışına çıkarabilme güvencesinin bulunması gerekir... Bunlar yoksa -artık yoksa!- siz istediğiniz kadar „gel, gel“ diyerek güzel sözler sarfedin, kimse yerinden bile kıpırdamaz. Nitekim de öyle oldu, oluyor. Daha şurada kısa bir süre öncesine kadar 650 milyar dolar giren ülkeye şimdi kimse dönüp de bakmıyor bile!.. Diyorlar ki, demokrasi yoksa, kuvvetler ayrılığı yoksa ağızınızla kuş tutsanız yetmez!..

E peki ama, bir zamanlar „Çin, G. Kore vb. böyle kalkınmamışlar mıydı. Onlarda o zaman demokrasi mi vardı, demek ki kalkınmak, yabancı sermayeyi ülkeye çekmek için öyle demokrasiye falan gerek yokmuş“ deniyor!..

Bu sözlerin, bu anlayışın artık büyükler için hikaye olmanın ötesinde hiçbir anlamı kalmamıştır! Kalmamıştır, çünkü artık ortada 20. Yüzyıl'ın ikiye bölünmüş dünyasına özgü „yerli-milli“ ulus devletlerden oluşan bir sistem

² Bu noktaya öyle bir anda gelinmedi! İdeolojik-teorik düzeyde 2013'ten itibaren adım adım hazırlanan paradigmal bir duruştur-sonuçtur bu. Ve de bu dönemde “küreselleşme sürecinde içine girilen ikinci aşamaya bağlı olarak ortaya çıkma-gelişme imkanı bulmuştur. Bu noktada, linkini verdiğim şu iki çalışmaya mutlaka bakın! <http://www.aktolga.de/a172.pdf> ; <http://www.aktolga.de/a52.pdf>

yok! Her ne kadar eski ulusal kabuklar ve eski dünyanın kalıntıları halâ yerinde duruyorsa da, bunların yerini artık adım adım belirli ilkeler etrafında bir araya gelerek küresel bir ağ içinde birbirine bağlanan ülkeler alıyor. Etrafınıza bir baksanıza, katma değeri yüksek olan ürünlerin hiçbiri artık öyle eskiden olduğu gibi „yerli-milli“ damgasını taşıyor! Bir örnek verelim, sözde Amerikan malı olan İ-Phone’lar 183 ülkede üretilen parçaların bir araya getirilmesiyle ortaya çıkıyor! Bugün, iftiharla 200 milyar dolara yaklaştığını söylediğimiz ihracatımızın bile büyük çoğunluğunu Türkiye’de yatırım yaparak üretim sürecine katkıda bulunan küresel üretim ağlarının ürünleri oluşturuyor... Yani böyle bir dünyada artık siz istesenez de 20. Yy. Koşullarına özgü demokratik olmayan modelleri taklit ederek bir yere varamazsınız. Adam mecbur mu, gider şimdi başka yerde yapar yatırımını!! Ama eskiden bu mümkün değildi işte!.. Eskiden, ikiye bölünmüş bir dünya vardı ortada ve kapitalizm, yaşamı devam ettirebilme anlayışına göre çok başka bir paradigma geliştirmişti...

Son bir nokta daha var! Denilebilir ki, „kardeşim görmüyor musun, mücadele etmiyorlar ki!.. Ülke adeta kuşatma altında!.. Bu durumda daha başka ne yapılabilir? Önce şu „beka“ sorununu bir halledelim, gerisi elbette sonra gelecektir“!..

Acaba?.. Bu çok tehlikeli bir anlayıştır!.. Ve kökleri kesinlikle 20. Yüzyıl kalıntısı o eski paradigmaya dayanır!..

Çünkü 21. Yüzyıl koşullarında artık beka sorununun boyutları da değişmiştir. Artık daha çok silaha, güce sahip olanlar değil, DAHA ÇOK BİLGİ ÜRETEN, üretilen bu bilgileri sanayiye uygulayarak daha kaliteli ürünleri, daha hızlı bir şekilde, daha ucuza malederek insanlara sunabilen ülkeler kendini güvence altına alabiliyor. Çünkü artık ürettiğiniz şeyleri dünya pazarlarında satabilmeniz için ulus devletinin o eski silahlı gücüne, onun yaratacağı nüfuz bölgelerine ihtiyaç kalmadı! Siz tek ki, bir malı diğerlerine göre daha iyi kalitede, daha hızlı ve ucuza üretin, önünüzdeki bütün kapıların ancak o zaman açılıverdiğine şahit oluyorsunuz!..

Öbür türlü çok tehlikelidir. Çünkü, insanları sürekli beka kaygısıyla kutuplaştırarak kendine -kendi izlediğin politikalara- bağlı hale getirmeye çalışmak, giderekten onları 20. Yüzyıl kalıntısı “yerli-milli” duyguların içine hapsederek uyutmaya yarayan bir silah haline dönüşebilir. Sürekli dışardan kaynaklanan tehlikelerin altını çizerek ayakta kalmaya çalışmak her türlü demokratik sürecin önünü kesmenin bahanesi haline gelebilir...

Bugün geline nokta malesef budur. Ülkede işler o hale gelmiştir ki, daha ileriye gidebilmemiz için adeta daha çok kutuplaşmaya, daha çok kavgaya ihtiyacımız var anlayışı sistemin üzerine bir kabus gibi çökmüştür!.. Daha çok kavga edelim ki, “yerli-milli” davamız yol alabilsin!..

„Gelişmenin, ilerlemenin yolu içerde ve dışarda daha çok kavga etmekten geçiyor anlayışı insanı yer bitirir!..

Evet, iş bu noktaya gelince zaten olay bitiyor! Ne önce o “beka sorunu” halloluyor, ne de küresel sermaye ülkeye geliyor ve yatırımlar hızlanıyor!..

Bütün mesele, beka-savunma sorunuyla demokratikleşme sorununu bir arada yürütebilmekle ilgilidir... Önce “beka” sonra demokratikleşme diye bir ikilemin içine girdiğiniz an bu problemi çözemezsiniz. Çözemezsiniz çünkü 21. Yüzyıl kulvarlarında yürüyerek yol alabilmenin yolu ideolojik saplantılar içine girmeden küresel dinamiklerle dayanışma içinde demokratikleşerek yol alabilmekten geçiyor...